

IFRIC TUMAČENJE 2

Udjeli članova u zadružnim subjektima i slični instrumenti

Reference

- MRS 32 - *Financijski instrumenti: prezentiranje* (revidiran 2003.)*
- MRS 39 - *Financijski instrumenti: priznavanje i mjerenje* (revidiran 2003.)

Temelji

1. Zadruga i druge slične subjekte osnivaju skupine osoba s ciljem ispunjenja zajedničkih gospodarskih ili socijalnih potreba. U nacionalnim zakonima je zadruga u pravilu određena kao subjekt čije aktivnosti su usmjerene ka poticanju gospodarskog napretka zadrugara zajedničkim poslovanjem (načelo samopomoći). Udjeli zadrugara u zadruzi često se nazivaju udjelima zadrugara, udjelima ili slično a u nastavku se spominju ako udjeli članova.
2. MRS 32 uspostavlja načela za klasifikaciju financijskih instrumenata kao financijskih obveza ili glavnickog instrumenta. Ta načela osobito vrijede kod klasifikacije instrumenata s pravom prodaje koji imatelju dopuštaju da instrumente proda izdavatelju za novac ili neki drugi financijskim instrument. Primjena ovih načela na udjele članova u zadružnim subjektima ili slične instrumente je otežana. Neki članovi Odbora za Međunarodne računovodstvene standarde zatražili su pomoć u razumijevanju načina na koji se načela iz MRS-a 32 primjenjuju na udjele članova i slične instrumente koji imaju određena obilježja i u okolnostima u kojima ta obilježja utječu na klasifikaciju instrumenta kao obveze ili u sklopu kapitala.

Djelokrug

3. Ovo tumačenje se primjenjuje na financijske instrumente iz djelokruga MRS-a 32, uključujući financijske instrumente izdane članovima zadružnih subjekata kao isprave o vlasničkom udjelu člana u subjektu. Ovo tumačenje se ne primjenjuje na financijske instrumente koji će biti ili koji mogu biti podmireni vlastitim glavnickim instrumentima subjekta.

Problem

4. Mnogi financijskim instrumenti, uključujući udjele članova, imaju obilježja glavnickih instrumenata, uključujući glasačka prava i pravo na sudjelovanje u raspodjeli dobiti. Neki financijski instrumenti svojim imateljima daju pravo da zatraže otkup za novac ili neko drugo financijsko imovina, no mogu uključiti, odnosno na njih se mogu primjenjivati ograničenja u smislu da li će financijski instrumenti biti

* U kolovozu 2005. godine, MRS 32 je izmijenjen i dopunjen kao MRS 32 - *Financijski instrumenti: prezentiranje*. U veljači 2008. godine IASB je donio izmjene i dopune MRS-a 32 koje nalažu da se instrumenti klasificiraju kao glavnicki instrumenti ako imaju sva relevantna obilježja i ispunjavaju uvjete iz točaka 16.A i 16.B ili točaka 16.C i 16.D MRS-a 32.

otkupljeni. Kako procijeniti uvjete otkupa prilikom određivanja da li takve financijske instrumente svrstati kao obveze ili u kapital?

Službeno stajalište

5. Ugovorno pravo imatelja financijskog instrumenta, uključujući udjele članova u združnim subjektima, da zatraži otkup ne nalaže samo po sebi da financijski instrument bude svrstan kao financijska obveza, već subjekt, prilikom određivanja klasifikacije financijskog instrumenta kao financijske obveze ili u kapital, treba razmotriti sve uvjete tog financijskog instrumenta. Ti uvjeti uključuju mjerodavne lokalne zakone, propise i temeljni akt subjekta na dan klasifikacije, ali ne i očekivane buduće izmjene i dopune zakona, propisa ili akta.
6. Udjeli članova koji bi bili klasificirani kao glavnički instrument da članovi nemaju pravo zahtijevati otkup su glavnički instrumenti ako postoji bilo koji uvjet iz točaka 7. i 8. ili ako udjeli članova imaju sva relevantna obilježja i ispunjavaju uvjete iz točaka 16.A i 16.B ili točaka 16.C i 16.D MRS-a 32. Depoziti po viđenju, uključujući sredstva na tekućim i žiro računima, depozitnim računima i slični ugovori koji nastaju kad članovi nastupaju u svojstvu klijenta su financijske obveze subjekta.
7. Udjeli članova su glavnički instrumenti ako subjekt ima bezuvjetno pravo odbiti otkup udjela članova.
8. Lokalni zakoni, propisi ili temeljni akt subjekta mogu nametnuti razne vrste zabrana otkupa za udjele članova, npr. bezuvjetnu zabranu ili zabranu temeljenu na kriterijima likvidnosti. Ako je otkup bezuvjetno zabranjen lokalnim zakonom, propisom ili temeljnim aktom subjekta, udjeli članova su glavnički instrumenti. No, ako lokalni zakoni, propisi ili temeljni akt subjekta sadrže odredbe koje zabranjuju otkup samo u slučaju ispunjenja ili neispunjenja uvjeta - kao što su ograničenja likvidnosti, nemaju za posljedicu udjele članova kao glavničke instrumente.
9. Bezuvjetna zabrana može biti apsolutna na način da brani sve oblike otkupa. Bezuvjetna zabrana može biti djelomična na način da zabranjuje otkup udjela članova ako bi otkup prouzročio smanjenje broja udjela članova ili iznosa uplaćenog kapitala temeljem udjela članova ispod određene razine. Udjeli članova iznad zabrane otkupa su obveze, osim ako subjekt ima bezuvjetno pravo odbiti otkup kako je opisano pod točkom 7 ili ako udjeli članova imaju sva relevantna obilježja i ispunjavaju uvjete iz točaka 16.A i 16.B ili točaka 16.C i 16.D MRS-a 32. U nekim slučajevima, broj udjela ili iznos uplaćenog kapitala na koje se primjenjuje zabrana otkupa može se vremenom promijeniti. Takva promjena zabrane otkupa dovodi do prijenosa između financijskih obveza i glavnice.
10. Kod početnog priznavanja, subjekt je dužan svoju financijsku obvezu temeljem otkupa mjeriti po fer vrijednosti. U slučaju udjela članova s obilježjem otkupa, subjekt mjeri fer vrijednost financijske obveze temeljem otkupa u iznosu ne nižem od najvišeg iznosa plaćanja temeljem odredbi koje u temeljnom aktu subjekta reguliraju otkup ili primjenjivog zakona, koji je diskontiran od prvog datuma na koji je moguće podnijeti zahtjev za plaćanjem toga iznosa (v. primjer br. 3).

11. Kako to zahtijeva točka 35 MRS-a 32, dobit raspodijeljena imateljima glavnih instrumenata se priznaje izravno u kapital, umanjena za sve pogodnosti temeljem poreza na dobit. Kamate, dividende i ostali povrati koji se odnose na financijske instrumente svrstane kao financijske obveze su rashodi, bez obzira na to da li su plaćanja temeljem tih iznosa zakonom okarakterizirana kao dividende, kamate ili nešto drugo.
12. U dodatku, koji je sastavni dio konsenzusa, navedeni su primjeri za primjenu konsenzusa.

Objavljivanje

13. Kad promjena zabrane otkupa dovodi do prijenosa između financijskih obveza i kapitala, subjekt je dužan zasebno objaviti iznos, vrijeme i razlog prijenosa.

Datum stupanja na snagu

14. Datum stupanja na snagu i prijelazne odredbe ovog tumačenja jednake su onima iz MRS 32 (izmijenjen 2003.). Subjekt će primijeniti ovo tumačenje za godišnja razdoblja koja započinju na dan ili nakon 1. siječnja 2005. godine. Ako neki subjekt ovo tumačenje primjenjuje za razdoblje koje započinje prije 1. siječnja 2005. godine, dužan je tu činjenicu objaviti. Ovo tumačenje primjenjuje se retroaktivno.
- 14.A Subjekt će izmjene i dopune točaka 6., 9., A1. i A12. primijeniti za razdoblja koja započinju 1. siječnja 2009. i nakon toga. Ako subjekt primjeni *Financijski instrumenti s opcijom prodaje i obveze temeljem likvidacije* (izmjene i dopune MRS 32 i MRS 1), objavljene u veljači 2008. godine, za ranije razdoblje, izmjene i dopune članaka 6., 9., A1. i A12. će primijeniti za to ranije razdoblje.

DODATAK

Primjeri za primjenu konsenzusa

Ovaj dodatak je sastavni dio tumačenja.

- A1. U dodatku je navedeno sedam primjera za primjenu konsenzusa Odbora za tumačenje međunarodnog financijskog izvještavanja. Primjeri nisu konačni, te su moguće drukčije kombinacije činjenica. U svakom primjeru se pretpostavlja da nema drugih uvjeta osim onih koji su navedeni pod činjenicama primjera a koje bi nalagale da se financijski instrument svrsta kao financijska obveza te po kojima financijski instrument nema sva relevantna obilježja ili nije ispunio uvjete iz točaka 16.A i 16.B ili točaka 16.C i 16.D MRS-a 32.

Bezuvjetno pravo na odbijanje otkupa (točka 7.)

Primjer br. 1

Činjenice

- A2. Prema temeljnom aktu subjekta, otkup se vrši po isključivom nahodjenju subjekta. Temeljni akt ne navodi detaljniji opis ili ograničenje diskrecijskog prava subjekta. U ranijim razdobljima subjekt nije nikada odbio otkupiti udjele članova, iako uprava ima na to pravo.

Klasifikacija

- A3. Subjekt ima bezuvjetno pravo odbiti otkup i udjeli članova su glavnički instrumenti. MRS 32 utvrđuje načela klasifikacije koja se temelje na uvjetima financijskog instrumenta i navodi da diskrecijska plaćanja, bilo u proteklim razdobljima ili namjera da se izvrše, ne signaliziraju na klasifikaciju kao obveze. MRS 32 u VP26. kaže: Kad povlaštene dionice nisu otkupive, primjerena klasifikacija se određuje prema drugim pravima koja su s njima skopčana. Klasifikacija se temelji na procjeni suštine ugovornog sporazuma i definiciji financijske obveze te definiciji glavničkog instrumenta. Kad se dobit raspodjeljuje imateljima povlaštenih dionica, bili kumulativno ili ne, na temelju diskrecijske odluke izdavatelja, dionice su glavnički instrumenti. Na klasifikaciju povlaštene dionice kao glavničkog instrumenta ili financijske obveze ne utječe primjerice:
- isplata dobiti u prethodnim razdobljima
 - namjera za isplatom dobiti u budućnosti
 - mogući negativan učinak na cijenu redovnih dionica izdavatelja ako dobit ne bude isplaćena (zbog ograničenja u isplati dividende na redovne dionice ako se ne isplate dividende na povlaštene dionice)
 - iznos pričuva izdavatelja
 - očekivanja izdavatelja u pogledu dobiti ili gubitka razdoblja ili
 - sposobnost, odnosno nemogućnost izdavatelja da utječe na iznos dobiti ili gubitka razdoblja.

Primjer br. 2

Činjenice

- A4. Prema temeljnom aktu subjekta, otkup se vrši po isključivom nahodjenju subjekta. No, u temeljnom aktu subjekta nadalje se navodi da je za otkup automatski potrebno odobrenje, osim ako subjekt nije u mogućnosti izvršiti plaćanje bez kršenja lokalnih propisa koji reguliraju likvidnost ili pričuve.

Klasifikacija

- A5. Subjekt nema bezuvjetno pravo odbiti otkup i udjeli članova su financijska obveza. Gore opisana ograničenja temelje se na sposobnosti subjekta da podmiri svoju

obvezu i ona ograničavaju otkup samo ako nisu ispunjeni kriteriji likvidnosti ili pričuva, i to samo do trenutka u kojem oni postanu ispunjeni. Stoga, prema načelima utvrđenima u MRS-u 32, oni imaju za posljedicu klasifikaciju financijskog instrumenta kao glavničkog. MRS 32 navodi u točki VP25.:

Povlaštene dionice mogu biti izdane s raznim pravima. Kod određivanja da li je povlaštena dionica financijska obveza ili glavnički instrument izdavatelj procjenjuje specifična prava skopčana s dionicom kako bi odredio da li ona demonstrira temeljna obilježja financijske obveze. Primjerice, povlaštena dionica kojom je omogućen otkup na određeni datum ili po opciji imatelja sadrži financijsku obvezu jer izdavatelj ima obvezu financijska imovine prenijeti na imatelja dionice. *Potencijalna nemogućnost izdavatelja da podmiri obvezu otkupa povlaštene dionice kad je na to ugovorno obavezan, bilo zbog nedostatka sredstava, statutarog ograničenja bilo zbog nedostatne dobiti ili rezervi, ne negira tu obvezu.* [naglasak je dodan]

Zabrane otkupa (točka 8. i 9.)

Primjer br. 3

Činjenice

A6. Zadrudni subjekt je u prošlim razdobljima izdao udjele svojim članovima na različite datume i za različite iznose kako slijedi:

- a) 1. siječnja 20X1. - 100 000 udjela, svaki 10 NJ (1.000.000 NJ)
- b) 1. siječnja 20X2. - 100 000 udjela, svaki 20 NJ (dodatnih 2.000.000 NJ, tako da je ukupno izdano udjela u vrijednosti 3.000.000 NJ).

Udjeli su otkupivi po viđenju u iznosu u kojem su izdani.

A7. Prema temeljnom aktu subjekta, kumulativni iznos za otkup ne smije biti iznad 20 % najvećeg broja ikada izdanih udjela njegovim članovima. Na dan 31. prosinca 20X2. godine subjekt ima 200.000 izdanih udjela, što je najveći broj izdanih udjela članovima i u prošlosti ni jedan udjel nije bio otkupljen. Dana 1. siječnja 20X3. godine subjekt je izmijenio svoj temeljni akt i povisio dopušteni prag za kumulativni otkup na 25 % najvećeg broja ikad izdanih udjela njegovim članovima.

Klasifikacija

Prije izmjene temeljnog akta

A8. Udjeli članova iznad zabrane otkupa su financijske obveze. Zadrudni subjekt ovu financijsku obvezu mjeri pri početnom priznavanju po fer vrijednosti. Budući da su udjeli otkupivi po viđenju, zadrudni subjekt utvrđuje fer vrijednost financijskih obveza ove vrste kako to nalaže točka 49. MRS-a 39, koja kaže: „Fer vrijednost financijske obveze s obilježjem plaćanja po viđenju (npr. depozit po viđenju) nije manja od iznosa plativog po viđenju diskontiranog od prvog datuma na koji se može zatražiti plaćanje ...”. Prema tome, zadrudni subjekt u financijsku obvezu svrstava najveći iznos plativ po viđenju temeljem odredbi koje reguliraju otkup.

- A9. Dana 1. siječnja 20X1. godine najviši plativi iznos temeljem odredbi koje reguliraju otkup je 20 000 udjela, svaki u vrijednosti 10 NJ, te subjekt stoga 200.000 NJ svrstava u financijsku obvezu a 800.000 NJ u kapital. Međutim, 1. siječnja 20X2. godine, zbog nove emisije udjela u vrijednosti 20 NJ, najviši iznos plativ temeljem odredbi koje reguliraju otkup povećava se na 40 000 udjela, svaki u vrijednosti 20 NJ. Izdavanje dodatnih udjela po 20 NJ stvara novu obvezu koja se pri početnom priznavanju mjeri po fer vrijednosti. Nakon izdavanja udjela, obveza je 20 % ukupnih izdanih udjela (200 000), mjereno po 20 NJ, odnosno 800.000 NJ. To zahtijeva priznavanje dodatne obveze u iznosu 600.000 NJ. U ovome primjeru nije priznata nikakva dobit i nikakav gubitak. Prema tome, subjekt sada 800.000 NJ svrstava u financijske obveze a 200.000 u kapital. U primjeru je pretpostavka da se iznosi ne mijenjaju u razdoblju između 1. siječnja 20X1. i 31. prosinca 20X2. godine.

Nakon izmjene i dopune temeljnog akta

- A10. Nakon izmjene temeljnog akta, zadružni subjekt može primiti zahtjev za otkupom najviše 25 % izdanih udjela, odnosno najviše 50 000 udjela, svaki u vrijednosti 20 NJ. Sukladno tome, 1. siječnja 20X3. godine zadružni subjekt svrstava 1.000.000 NJ u financijske obveze, što je najveći iznos plativ po viđenju temeljem odredbi koje reguliraju otkup a u skladu s točkom 49. MRS-a 39. Tako subjekt 1. siječnja 20X3. godine prenosi 200.000 NJ s kapitala u financijske obveze, ostavljajući 200.000 NJ svrstano u kapital. U ovome primjeru subjekt ne priznaje nikakvu dobit i nikakav gubitak ostvaren prijenosom.

Primjer br. 4

Činjenice

- A11. Nacionalni zakon koji regulira djelatnosti zadružnih subjekata ili odredbe temeljnog akta subjekta zabranjuju otkup udjela od članova ako bi otkupom došlo do smanjenja kapitala koji su uplatili članovi ispod 75 % najvišeg iznosa uplaćenog kapitala temeljem udjela članova. Najviši iznos određenog zadružnog subjekta je 1.000.000 NJ. Stanje uplaćenog kapitala na dan izvještaja o financijskom položaju je 900.000 NJ.

Klasifikacija

- A12. U ovome slučaju bi 750.000 NJ bilo svrstano u kapital, a 150.000 NJ u financijske obveze. Pored već citiranih točaka, tu je i točka 18. b) MRS-a 32 koja u jednom dijelu kaže:

... financijski instrument koji imatelju daje pravo prodaje instrumenta izdavatelju za novac ili drugu financijsku imovinu („instrument s opcijom prodaje“) je financijska obveza, izuzev instrumenata koji su klasificirani kao glavnčki instrumenti sukladno točkama 16.A i 16.B ili 16.C i 16.D. Financijski instrument je financijska obveza čak i kad je iznos novca ili druge financijske imovine utvrđen na temelju određenog indeksa ili neke druge stavke koja može rasti ili padati. Postojanje opcije imatelja na prodaju instrumenta natrag izdavatelju u zamjenu za novac ili drugu financijsku imovinu znači da instrument s opcijom prodaje udovoljava definiciji financijske obveze, izuzev onih instrumenata koji su sukladno točkama 16.a i 16.B ili 16.C i 16.D razvrstani kao glavnčki instrumenti.

- A13. Zabrana otkupa u ovome primjeru različita je od ograničenja opisanih u točki 19 i točki VP25 MRS-a 32. Riječ je o ograničenoj sposobnosti klijenta da plati iznos financijske obveze, tj. o ograničenjima koja sprječavaju plaćanje obveze samo ako su ispunjeni određeni uvjeti. Za razliku od toga, u ovome primjeru opisana je bezuvjetna zabrana otkupa iznad određenog iznosa, bez obzira na sposobnost subjekta da otkupi udjele svojih članova (npr. s obzirom na svoje novčane resurse, svoju dobiti ili raspođeljive pričuve). U stvari, zabrana otkupa sprječava subjekt da kreira financijsku obvezu otkupa u iznosu većem od određenog iznosa uplaćenog kapitala. Prema tome, dio udjela za koji vrijedi zabrana otkupa nije financijska obveza. Iako udjeli svakog člana mogu biti pojedinačno otkupivi, dio ukupnih izdanih udjela u mnogim okolnostima nije otkupiv, izuzev u slučaju likvidacije subjekta.

Primjer br. 5

Činjenice

- A14. Činjenice iz ovoga primjera navedene su u primjeru br. 4. Pored toga, na dan izvještaja o financijskom položaju postoji i zakonom propisan kriterij likvidnosti koji subjekt sprječava da otkupi bilo koje udjele članova, osim ako novac i kratkoročna ulaganja kojima subjekt raspolaže ne premašuju određeni iznos. Na dan izvještaja o financijskom položaju, kriterij likvidnosti utječe na subjekt na način da subjekt za otkup udjela članova ne smije platiti više od 50.000 NJ.

Klasifikacija

- A15. Kao i u primjeru br. 4, subjekt 750.000 NJ svrstava u kapital i 150.000 NJ u financijske obveze. To je stoga što se iznos svrstan kao obveza temelji na bezuvjetnom pravu subjekta da odbije otkup, a ne na uvjetnim ograničenjima koja sprječavaju otkup samo ako nisu ispunjeni kriteriji likvidnosti, a i u tom slučaju samo do trenutka u kojem postanu ispunjeni. U ovome slučaju se primjenjuju odredbe iz točke 19. i točke VP25 MRS-a 32.

Primjer br. 6

Činjenice

- A16. Temeljni akt subjekta zabranjuje otkup udjela članova, izuzev do iznosa primitaka ostvarenih izdavanjem dodatnih udjela novim ili postojećim članovima u protekle tri godine. Priljevi ostvareni izdavanjem udjela moraju se iskoristiti za otkup udjela onih članova koji su zatražili otkup. U prethodne tri godine, izdavanjem udjela ostvaren je priljev u iznosu 12.000 NJ i nisu otkupljeni udjeli ni jednog člana.

Klasifikacija

- A17. Subjekt svrsta 12.000 NJ udjela članova kao financijsku obvezu. U skladu sa zaključcima opisanima u primjeru br. 4, udjeli članova koji podliježu bezuvjetnoj zabrani otkupa nisu financijske obveze. Bezuvjetna zabrana primjenjuje se na iznos koji je jednak primicima temeljem izdanih udjela prije prethodne tri godine, te je stoga ovaj iznos

klasificiran kao kapital. Međutim, iznos jednak primicima temeljem bilo kojih udjela izdanih u prethodne tri godine ne podliježe bezuvjetnoj zabrani otkupa. Stoga temeljem primitaka od izdavanja udjela članova u prethodne tri godine nastaju financijske obveze sve dok oni više nisu raspoloživi za otkup udjela članova. Kao posljedica toga, subjekt ima financijsku obvezu koja je jednaka primicima od udjela izdanih tijekom prethodne tri godine, umanjenima za eventualne otkupe u tom razdoblju.

Primjer br. 7

Činjenice

- A18. Subjekt je zadružna banka. Prema nacionalnom zakonu koji regulira poslovanje zadružnih banaka, najmanje 50 % ukupnih „otvorenih obveza” (izraz definiran u odredbi koji uključuje konta na kojima su udjeli članova) treba biti u obliku kapitala koji su uplatili članovi. Posljedica ove odredbe je da zadružna banka, ako su sve nje-ne otvorene obveze u obliku udjela članova, može sve te udjele i otkupiti. Dana 31. prosinca 20X1. godine ukupne otvorene obveze subjekta iznose 200.000 NJ, od čega se 125.000 NJ odnosi na konta udjela članova. Prema uvjetima, imatelj ta konta može otkupiti po viđenju i u statutu subjekta nema nikakvih ograničenja u otkupu.

Klasifikacija

- A19. U ovome primjeri su udjeli članova svrstani kao financijske obveze. Zabrana otkupa slična je ograničenjima koja su opisana u točki 19. i točki UP25 MRS-a 32. Riječ je o ograničenju u vidu uvjetnog ograničenja sposobnosti subjekta da plati dospjeli iznos po financijskoj obvezi, tj. ograničenja sprječavaju plaćanje obveze samo ako su ispunjeni određeni uvjeti. Konkretno, od subjekta se može zatražiti da otkupi cijeli iznos udjela članova (125.000 NJ) ako je podmirio sve svoje druge obveze (75.000 NJ). Slijedom toga, zabrana otkupa ne sprječava subjekt da stvori financijsku obvezu kako bi otkupilo više od točno određenog broja udjela članova ili iznosa uplaćenog kapitala. Ona subjektu omogućuje tek da odgodi otkup do ispunjenja uvjeta, tj. otplate drugih obveza. Udjeli članova u ovome primjeru ne podliježu bezuvjetnoj zabrani otkupa, te su stoga svrstani u financijske obveze.